

ЗМІСТ

ГЕОГРАФІЧНІ НАУКИ

ВСТУП

НАУКОВА ТЕМАТИКА НА ГЕОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ТА РОЗРОБКА НАУКОВИХ ПРОГРАМ.....	11
---	----

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Шуйский Ю.Д. БЕРЕГА И ПОДВОДНЫЙ СКЛОН ЧЕРНОГО МОРЯ В РАЙОНЕ КИНБУРНСКОГО ПРОЛИВА.....	15
Берлинский Н.А. НЕКОТОРЫЕ ЗАКОНОМЕРНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ПОЛЕЙ ВЗВЕШЕННЫХ НАНОСОВ В УСТЬЕВОЙ ОБЛАСТИ ДУНАЯ	34
Иноземцев Ю.И., Ступина Л.В., Тюленева Н.В., Парышев А.А., Маслаков Н.А., Сидоренко В.Б., Рыбак Е.Н., Мельниченко Т.А., Паславская О.В. ПАЛЕОГЕОГРАФИЯ СЕВЕРО-ЗАПАДНОГО ШЕЛЬФА ЧЕРНОГО МОРЯ В ГОЛОЦЕНЕ	43
Выхованец Г.В., Муркалов А.Б., Стоян А.А. ДИНАМИЧЕСКАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ РАЗМЕРОВ ПЕСЧАНЫХ ПЛЯЖЕЙ В БЕРЕГОВОЙ ЗОНЕ ЧЕРНОГО МОРЯ.....	53
Бахтіарова Л. І. ІСТОРІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРИЧИН ТА НАСЛІДКІВ МЕЛІОРАЦІЙ В РЕГІОНІ ПРИЧОРНОМОР'Я	69
Леонова Н.Б., Несмеянов С.А., Виноградова Е.А., Воейкова О.А., Хайкунова Н.А. ПРОБЛЕМЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЛОКАЛЬНЫХ ЭЛЕМЕНТОВ РЕЛЬЕФА НА СТОЯНКАХ ОТКРЫТОГО ТИПА (МИКРОФАЦИАЛЬНЫЙ УРОВЕНЬ ИССЛЕДОВАНИЙ)	79
Шуйский Ю.Д., Холопцев А.В. ИЗМЕНЕНИЯ СРЕДНЕЙ ГЛУБИНЫ МИРОВОГО ОКЕАНА КАК ВОЗМОЖНАЯ ПРИЧИНА ЗАВЕРШЕНИЯ ВЮРМСКОГО ОЛЕДЕНЕНИЯ.....	92

ЕКОЛОГІЯ ОКЕАНІВ ТА МОРІВ

Совга Е.Е., Кириленко Н.Ф. МНОГОЛЕТНЯЯ ДИНАМИКА БИОГЕННЫХ ЭЛЕМЕНТОВ В ЭКОСИСТЕМЕ СЕВЕРО-ЗАПАДНОГО ШЕЛЬФА ЧЕРНОГО МОРЯ	105
Воробьева Л.В., Нестерова Д.А., Полищук Л.Н., Кулакова И.И., Синегуб И.А. СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ПЕЛАГИЧЕСКИХ И ДОННЫХ СООБЩЕСТВ СЕВЕРО-ЗАПАДНОЙ ЧАСТИ ЧЕРНОГО МОРЯ	113
Шурова Н.М. ИЗМЕНЧИВОСТЬ СТРУКТУРНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ПОСЕЛЕНИЙ МИДИИ СЕВЕРО-ЗАПАДНОГО ШЕЛЬФА ЧЕРНОГО МОРЯ	121

ГРУНТОЗНАВСТВО ТА ГЕОГРАФІЯ ҐРУНТІВ

Биланчин Я.М., Буяновский А.А., Леонидова И.В., Струцинская Е.Е.
ЭКОЛОГО-ГЕОХИМИЧЕСКИЕ И ГЕОГРАФО-ГЕНЕТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ
ПОЧВООБРАЗОВАНИЯ НА ПОБЕРЕЖЬЕ СЕВЕРО-ЗАПАДА ЧЕРНОГО МОРЯ И
НА ОСТРОВЕ ЗМЕИНЫЙ129

Тригуб В. І.
ОЦІНКА ЕКОЛОГІЧНОГО НОРМУВАННЯ ГРАНИЧНО ДОПУСТИМИХ
КОНЦЕНТРАЦІЙ ФТОРУ В СИСТЕМІ
«ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ – ЛЮДИНА»139

СУСПІЛЬНА ГЕОГРАФІЯ

Топчієв О.Г., Тієнко З.В., Шашеро А.М.
ПРОБЛЕМИ РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕРИТОРІЇ ПРИМОРСЬКИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ.....153

Пересунчак О.С.
ПАМ'ЯТКИ АРХЕОЛОГІЇ В РАЙОНІ СЕРЕДНЬОЇ ТЕЧІЇ Р. ПІВДЕННИЙ БУГ170

ГЕОЛОГІЧНІ НАУКИ

ЗАГАЛЬНА ТА МОРСЬКА ГЕОЛОГІЯ

Федорончук Н.А., Сучков І.О.
ДЕЛЬТА ДУНАЮ: СУЧАСНІ ЛІТОДИНАМІЧНІ ПРОЦЕСИ.....179

Половка С. Г.
МОРСЬКА ГЕОЛОГІЯ – ОДНА З РУШІЙНИХ СИЛ НАУКОВИХ ІДЕЙ
АКАДЕМІКА АН УКРАЇНИ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ В ГАЛУЗІ
ГЕОЛОГІЇ ОКЕАНІВ І МОРІВ В УКРАЇНІ187

Сучков И.А., Тюленева Н.В.
ГЕОХИМИЯ ОСАДКОНАКОПЛЕНИЯ В ГОЛОЦЕНЕ В ПРЕДЕЛАХ СЕВЕРО-
ЗАПАДНОГО ШЕЛЬФА ЧЕРНОГО МОРЯ.....196

ЮВІЛЕЇ

Тригуб В.І., Попельницька Н.О.
ЯРОСЛАВ МИХАЙЛОВИЧ БІЛАНЧИН (до 75-річчя від дня народження)205

КРАТКИЕ ПРАВИЛА ДЛЯ АВТОРОВ210

CONTENTS

GEOGRAPHICAL SCIENCES

INTRODUCTION	11
PHYSICAL GEOGRAPHY AND NATURAL RESOURCES USAGE	
Shuisky, Yu.D. MORPHOLOGY OF THE BLACK SEA COAST BETWEEN LAGERNAYA SPIT AND THE OCHAKOVSKIY CAPE	15
Berlinsky, N.A. SOME REGULARITIES OF SUSPENDED MATTERS FIELDS FORMATION IN DANUBE MOUTH AREA	34
Inozemtsev, Yu.I., Stupina, L.V., Tyuleneva, N.V., Paryshev, A.A., Maslakov, N.A., Sidorenko, V.B., Rybak, E.N., Melnichenko, T.A., Paslavskaya, O.V. PALEOGEOGRAPHY OF THE NORTH WESTERN BLACK SEA SHELF DURING HOLOCENE	43
Vykhovanets, G.V., Murkalov, A.B., Stoyan A.A. DYNAMICAL STABLE OF SANDYBEACH DIMENSIONS IN THE BLACK SEA COASTAL ZONE	53
Bakhtiarova, L.I. HISTORICAL RESEARCH OF MELIORATION CAUSES AND EFFECTS IN REGION OF COASTAL TERRITORIES NEAREST THE BLACK SEA	69
Leonova, N.V., Nesmeyanov, S.A., Vinogradova, E.A., Voeykova, O.A., Khaikunova, N.A. THE USING OF LOCAL ELEMENTS OF THE RELIEF ON THE OPEN UPPER-PALEOLITHIC SITES (MICROFACIAL LEVEL OF RESEARCHES)	79
Shuisky, Yu.D., Kholoptsev, A.V. CHANGES IN THE AVERAGE DEPTH OF THE WORLD OCEAN AS A POSSIBLE CAUSE OF THE COMPLETION OF THE W RM GLACIATION	92
OCEAN AND SEAS ECOLOGY	
Sovga, E.E., Kyrlyenko, N.F. LONG-TERM DYNAMICS OF BIOGENIC ELEMENTS IN THE NW BLACK SEA SHELF	105
Vorobyova, L.V., Nesterova, D.A., Polyshchuk, L.N., Kulakova, I.I., Sinigub, I.A. PRESENT STATE AND BENTHIC COMMUNITIES OF THE NORTH-WESTERN BLACK SEA	113
Shurova, N.M. VARIABILITY OF THE STRUCTURAL ORGANIZATION OF MUSSEL SETTLEMENTS FROM NORTH-WESTERN SHELF OF BLACK SEA	121

SOIL SCIENCE AND SOIL GEOGRAPHY

Bilanchin, Ya.M., Buyanovskiy, A.O., Leonidova, L.V., Strutcyńska, O.E. ECOLOGICAL-GEOCHEMICAL AND GEOGRAPHICAL-GENETICAL FEATURES OF SOIL FORMATION WITHIN COASTAL ZONE IN THE NORTH-WESTERN BLACK SEA AND ON ZMIINY ISLAND	129
Trigub, V.I. ASSESSMENT OF ENVIRONMENTAL REGULATION OF MAXIMUM PERMISSIBLE CONCENTRATIONS OF FLUORINE IN «ENVIRONMENT–HUMAN» SYSTEM HUMAN GEOGRAPHY	139
Topchiev, O.G., Titenko, Z.V., Shashero, A.N. PROBLEMS OF ENVIRONMENTAL MANAGEMENT AND THE TERRITORY ORGANIZATION AROUND OF UKRAINE COASTAL REGIONS	153
Peresunchak, O.S. ARCHAEOLOGICAL SITES IN THE MIDDLE CURRENT OF SOUTHERN BUG RIVER.....	170

GEOLOGICAL SCIENCES

GENERAL AND MARINE GEOLOGY

Fedoronchuk, N.A., Suchkov, I.A. THE DANUBE DELTA: MODERN PROCESSES OF LYTHODYNAMIC	179
Polovka, S.G. MARINE GEOLOGY IS ONE OF BASICAL SCIENTIFIC IDEAS OF AKAD. V.I.VERNADSKY AND ITS REALIZATION IN MODERN SCIENCE OF UKRAINE ..	187
Suchkov, I.A., Tuleneva, N.V. GEOCHEMISTRY OF SEDIMENT FORMING PROCESSES IN THE NORTH- WESTERN BLACK SEA SHELF	196

ANNIVERSARY

Trigub, V.I. & Popelnitskaya, N.O. YAROSLAV MIKHAILOVICH BILANCHIN	207
PRINCIPLES FOR AUTHORS	212

ГЕОГРАФІЧНІ НАУКИ

ВСТУП

НАУКОВА ТЕМАТИКА НА ГЕОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ТА РОЗРОБКА НАУКОВИХ ПРОГРАМ

Унікальне географічне становище Чорноморського регіону, який є перехрестям різних культур і цивілізацій і де зосередилися найбільш гострі проблеми сучасного світу, обумовлює широке розмаїття міжнародних науково-дослідних програм. Вони спрямовані, в тому числі, і на вивчення природного середовища в нерозривному зв'язку із господарською діяльністю людини. Широта спектру досліджень вимагає спільних зусиль вчених різних спеціальностей взагалі та галузей науки, зокрема.

Наукові програми, в тому числі такі, як Joint Operational Programme «BLACK SEA 2007-2013», BLACK SEA ERA.NET, International Geoscience Correlation Programme (IGCP) за участю Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, носять міждисциплінарний характер і виконуються вченими, що працюють у галузі географічних, геологічних, біологічних та історичних наук. Пильна увага приділяється дослідженню динамічних процесів, що протікають в морських і берегових гео- і екосистемах. Особливе місце відводиться питанням прогнозування стану геосистем та екосистем, що базуються на ретроспективному аналізі комплексу геолого-географічних, біологічних, археологічних та історичних даних з використанням методів математичного моделювання та ГІС технологій. Основні зусилля наукової спільноти спрямовані на вдосконалення адаптаційної стратегії людини до глобальних змін клімату, рівня моря та міграції берегової лінії, які повною мірою очікуються вже в цьому столітті.

В рамках вищевказаних програм в Одеському національному університеті ім. І.І. Мечникова з 30 січня по 1 лютого 2013 р. відбулася міжнародна науково-практична міждисциплінарна конференція «Природне середовище Чорноморського регіону за останні 30 тисяч років: від минулого до прогнозування майбутнього». У її роботі взяли участь петрографи, мінералоги, палеонтологи, океанографи, ботаніки, зоологи, мікробіологи, археологи та історики з країн чорноморського регіону. Було представлено 38 доповідей, що охопили широкий спектр сучасних проблем із впливу глобальних змін клімату та рівня моря на минуле, сьогодення і майбутнє Чорного моря і його узбережжя. Основна увага була приділена аналізу зміни рівня басейну, стану гео- та екосистем, проблемам природокористування та ґрунтоутворення, а також збереження культурної спадщини.

У даний збірник включено 18 доповідей, прочитаних на конференції та присвячених різним галузям геології, географії, біології, історії та археології чорноморського регіону, а саме: зміні рівня моря (Янко та ін.), палеогеографії

(Іноземцев та ін.), геохімії осадконакопичення (Сучков і Тюленєва), ґрунтоутворенню (Біланчин та ін.), раціональному природокористуванню та організації території (Топчієв та ін.), стану морських екосистем (Воробйова та ін.; Совга і Кириленко; Шурова), геохімії фтору (В.І.Тригуб), палеолітознавству (Леонова та ін.), схоронності археологічних пам'яток (Пересунчак), сучасній літодинаміці в дельті Дунаю (Федорончук і Сучков) та декілька інших. Окремою є стаття, що присвячена ювілею з дня народження доцента Біланчина Ярослава Михайловича, який був деканом геолого-географічного факультету Одеського національного університету імені І.І. Мечникова.

Унікальное географическое положение Черноморского региона, который является перекрестком различных культур и цивилизаций и где сосредоточились наиболее острые проблемы современного мира, обуславливает широкое разнообразие международных программ. Они направлены, в том числе, и на изучение природной среды в неразрывной связи с хозяйственной деятельностью человека. Широта спектра исследований требует совместных усилий ученых разных специальностей.

Научные программы, в том числе такие, как Joint Operational Programme "BLACK SEA 2007-2013", BLACK SEA ERA.NET, International Geoscience Correlation Programme (IGCP) с участием Одесского национального университета имени И.И. Мечникова, носят междисциплинарный характер и выполняются учеными, работающими в области географических, геологических, биологических и исторических наук. Пристальное внимание уделяется изучению динамических процессов, протекающих в морских и прибрежных геосистемах и экосистемах. Особое место отводится вопросам прогнозирования состояния геосистем и экосистем, базирующихся на ретроспективном анализе комплекса географических, геологических, археологических и исторических данных с использованием методов математического моделирования и ГИС технологий. Основные усилия научного сообщества направлены на совершенствование адаптационной стратегии человека к глобальным изменениям климата, уровня моря и миграции береговой линии, которые в полной мере ожидаются уже в этом столетии.

В рамках вышеуказанных программ в Одесском национальном университете им. И.И. Мечникова с 30 января по 1 февраля 2013 г. состоялась международная научно-практическая междисциплинарная конференция «Природная среда Черноморского региона за последние 30 тысяч лет: от прошлого к прогнозированию будущего». В ее работе приняли участие минералоги, петрографы, палеонтологи, океанографы, ботаники, зоологи, микробиологи, археологи и историки из стран черноморского региона. Было представлено 38 докладов, охвативших широкий спектр современных проблем по воздействию глобальных изменений климата и уровня моря на прошлое, настоящее и будущее Черного

моря и его побережья. Основное внимание было уделено анализу изменения уровня бассейна, состоянию геосистем и экосистем, проблемам природопользования и почвообразования, а также сохранности культурного наследия.

В настоящий выпуск журнала включены 18 докладов, прочитанных на конференции и посвященных различным аспектам геологии, географии, почвоведения, биологии и археологии черноморского региона, а именно: изменению уровня моря (Янко и др.), палеогеографии (Иноземцев и др.), геохимии осадконакопления (Сучков и Тюленева), почвообразованию (Биланчин и др.), рациональному природопользованию и организации территории (Топчиев и др.), состоянию морских экосистем (Воробьева и др.; Совга и Кириленко; Шурова; Янко и Кондарюк), палеолитоведению (Леонова и др.), геохимии фтора (В.И. Тригуб), сохранности археологических памятников (Пересунчак), современной литодинамике в дельте Дуная (Федорончук и Сучков) и несколько других. Отдельно включена в содержание статья, которая посвящена юбилейной дате доцента Биланчина Ярослава Михайловича, который служил деканом геолого-географического факультета Одесского национального университета имени И.И. Мечникова с 1987 г. по 2007 г.

The unique geographical location of the Black Sea region, lying at the crossroads of different cultures and civilizations, makes it a focus for a wide variety of international programs that address the most acute problems of the modern world. These problems include those involving the study of the environment and its responses to anthropogenic activities. The breadth of associated research requires the joint efforts of scientists from different disciplines.

Numerous scientific programs – such as the Joint Operational Programme «BLACK SEA 2007-2013», BLACK SEA ERA.NET, the International Geoscience Correlation Programme (IGCP) in which Odessa I.I. Mechnikov National University is a participant – are interdisciplinary and performed by scientists working in the fields of natural, biological, and historical sciences. Careful attention is being paid to the study of the dynamic processes of marine and coastal geo- and ecosystems, and special emphasis is being placed on predicting the state of eco- and geosystems based on a retrospective analysis of complex geological, archaeological, and historical data using mathematical modeling and GIS technologies. The main efforts of the scientific community have been concentrated on improving human adaptation strategies to global climate change, sea-level change, and shoreline migration, which are fully expected in this century.

Within the framework of the above mentioned programs, the international scientific-practical interdisciplinary conference «Environment of the Circumpontic region during the last 30 millennia: from past to forecast» was held at Odessa I.I. Mechnikov National University on January 30 - February 1, 2013. The conference was attended by geologists, paleontologists, oceanographers, biologists,

microbiologists, archaeologists, and historians from the Black Sea countries. Thirty eight reports were presented covering a wide range of contemporary issues on the impact of global climate and sea-level change in the past, and their influence on the present and future of the Black Sea region. Principal attention was paid to the analysis of sea-level change, the status of geo- and ecosystems, environmental management, soil problems, and preservation of cultural heritage.

This volume includes 13 of the conference papers that were devoted to various aspects of geology, geography, soil science, biology, and archaeology of the Black Sea region. Specifically, they deal with sea-level change (Yanko et al.), paleogeography (Inozemtsev et al.), geochemistry of sediment accumulation (Suchkov and Tuleneva), soil formation (Bilanchin et al.), environmental management and organization of the territory (Topchiev et al.), marine ecosystems (Vorobieva et al.; Sovga and Kirilenko; Shurova; Yanko and Kondaryuk), Paleolithic (Leonova et al.), and preservation of archaeological sites (Peresunchak), as well as modern lithodynamics in the Danube Delta (Fedoronchuk and Suchkov). One of separated articles is dedicated for the age jubilee of docent (Assoc. Prof.) Bilanchin Yaroslav, Head of Soil Geography and Soil Forming Department.

Професор **Янко В.В.**,
Одеський національний університет